

Vänersnäs L1964:8063, Vänersborgs kommun, Västra Götalands län

Avgränsande arkeologisk förundersökning av stenåldersboplats
samt härd från romersk järnålder

Linda Jungbeck

Kulturlandskapet rapporter 2025:5

Vänersnäs L1964:8063, Vänersborgs kommun, Västra Götalands län

Avgränsande arkeologisk förundersökning av
stenåldersboplats samt härd från romersk järnålder

Linda Jungbeck

Administrativa uppgifter

Fastighet: Anundstorp 1:4, Vänersnäs socken, Vänersborg kommun, Västra Götalands län

Länsstyrelsebeslut datum / dnr: 2024-08-08 / 431-17735-2024

Uppdragsnummer KMR (Fornsök): 202401037

Uppdragsgivare: Vänersborgs kommun

Fältarbetsperiod: 2024-10-29 – 2024-10-31

Projektnummer: 24141

Projektansvarig: Stig Swedberg

Fältansvarig: Linda Jungbeck

Övrig personal: Paula Molander

För personalens meriter hänvisas till Kulturlandskapets hemsida.

Underkonsulter: Äle Miljö & Vattenvård AB

Undersökningsområdets storlek: 28 000 m²

Belägenhet i SWEREF 99 TM: Norr 6474500 m, Öst 353700 m

Höjd över havet: 45-55 meter

Digitalt dokumentationsmaterial: Beskrivningar (odt och ods), fotografier (jpg), mätfiler (shp och ssf).

Digitalt dokumentationsmaterial förvaltas av Kulturlandskapet.

Antal fyndposter: 29. Av dessa har inga fynd tillvaratagits.

Provmaterial: Ej analyserade ¹⁴C-, makrofossil- och markkemiprover förvaras hos Kulturlandskapet.

Vänersnäs L1964:8063, Vänersborgs kommun, Västra Götalands län

Avgränsande arkeologisk förundersökning av stenåldersboplatz samt härd från romersk järnålder

Kulturlandskapet rapporter 2025:5

© Kulturlandskapet 2025

Författare: Linda Jungbeck

Foton: Där fotograf ej anges är bilder tagna av fältpersonalen.

Omslagsbild framsida: Drönarbild av sökschaktning.

Bild baksida: Arbetsbild vid sökschakt 9 en sen eftermiddag i oktober.

Orienteringskarta: Framställd av Kulturlandskapet med data från Länsstyrelsen i Västra Götaland.

Topografisk grundkarta samt plankarta: Tillhandahållen av uppdragsgivaren.

Övriga kartor och situationsplaner: Framställda av Kulturlandskapet med data från Lantmäteriet.

Upphovsrätt: Om inget annat anges enligt Creative Commons licens CC BY.

Redigering och layout: Paula Molander

Sökord: Älvsborgs län, Vänersnäs, strandlinjer, överlagringsprocesser, mesolitikum, eldslagsningsflinta, härd, Romersk järnålder

Kulturlandskapet

Ekelidsvägen 5

457 40 FJÄLLBACKA

www.kulturland.se

kontakt@kulturland.se

Innehåll

Sammanfattning.	1
Inledning.	2
Syfte	2
Undersökningsområdet	2
Tidigare undersökningar	4
Metod	4
Förmedling	5
Schakt	7
Undersökningsresultat.	7
Fynd	11
Anläggningar	14
Analysresultat	14

Tolkning och vidare åtgärder	17
Tolkning	17
Antikvarisk bedömning	18
Kunskapspotential	18
Värdering av måluppfyllelsen	18
Förslag på vidare åtgärder	18
Lagstiftning	20
Källor	22
Bilagor	25
Bilaga 1 - Schakt	26
Bilaga 2 - Fyndlista	29
Bilaga 3 - Anläggningar	31

Illustration 1. Översiktskarta som visar förundersökningsområdet. © Lantmäteriet.

Vänersnäs L1964:8063, Vänersborgs kommun, Västra Götalands län

Avgränsande arkeologisk förundersökning av stenåldersboplats samt härd från romersk järnålder

Sammanfattning

Vänersborgs kommun planerar att utveckla sin detaljplan för bostadsändamål inom Anundstorp 1:4. Länsstyrelsen har därför givit i uppdrag till Kulturlandskapet att utföra en avgränsande arkeologisk förundersökning av L1964:8063, en stenåldersboplats.

Boplatsen har vid brukande av jordbruksmarken tidigare genererat fynd av väneryxor, skafthålsyxor och flinta.

Vid förundersökningen togs 26 sökschakt upp. En anläggning och ett troligt brandlager påträffades. Sammanlagt identifierades 48 fynd av varierande karaktär; från litiskt material med avslag i kvarts och diabas samt en eldslagningsflinta, till flintgods och glaserat rödgods, samt kritpipa och slagg. Samtliga fynd framkom i matjorden. Inga fynd har tillvaratagits.

Vid förundersökningen framkom en anläggning, samt ett sotigt lager. Kol från anläggningen och brandlagret har daterats. Anläggning 1 i schakt 12 dateras till romersk järnålder och brandlagret i schakt 18 dateras till 15–1600-tal.

Prover för markkemisk analys togs ur samtliga schakt och kontexter, samt som profilserie ur tre djupschakt. De högsta MS-värdena framkommer på cirka 0,8 meters djup, i profilen på

djupschakten. Djupschakt 15 har ett väldigt högt MS-värde som avviker från övriga schakt, vilket troligtvis beror på provets jordmån; sand i stället för silt eller lera. Samtliga djupschakt har dock högre värden för MS och CitP på 0,8 meters djup än bottenprover tagna från schakt på 0,3 meters djup. Resultatet indikerar att det finns en kulturpåverkad strandfas på 0,8 meters djup, vilket enligt kulturgeografisk markanalys kan ha uppstått mellan 8000 f Kr och 7750 f Kr.

Fornlämningen bedöms som delvis undersökt, nuvarande avgränsning anges i kulturmiljöregistret.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens (MB) generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

För fornlämningar gäller att de förutom själva lämningen även omges av ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet utgörs av ett så stort område på marken (eller sjöbotten) som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Fornlämningsområdets storlek avgörs av länsstyrelsen från fall till fall.

Inledning

Syfte

Vänersborgs kommun har för avsikt att utveckla befintlig detaljplan inom Anundstorp 1:4 för bostäder som ska anslutas till befintlig bebyggelse inom Margreteberg 1:8. Länsstyrelsen i Västra Götalands län har därmed beslutat att en arkeologisk förundersökning ska utföras för att avgränsa berörd fornlämning L1964:8063, en boplat, med större säkerhet än vad som framgått i Kulturmiljöregistret. Länsstyrelsen har gett Kulturlandskapet i uppdrag att utföra den arkeologiska förundersökningen. Beslutet fattas med stöd av 2 kap kulturmiljölagen (1988:950).

Syftet med förundersökningen var att bättre fastställa fornlämningens utbredning och ge länsstyrelsen fördjupat beslutsunderlag inför fortsatta åtgärder. Resultatet ska även kunna användas som planeringsunderlag av Vänersborgs kommun.

Undersökningsområdet

Förundersökningsområdet ligger på en svag höjd i åkermark, 45-55 meter över havet, cirka 15 km öster om Vänersborg, intill foten av Halleberg där halvön Vänersnäs fäster vid fastlandet och går ut i Vänern, *illustration 1*. Området omfattar ett 28 000 m² stort område som utgör arbetsområde för detaljplan. Ytan utgörs helt av åkermark, och undergrunden består av glacial lera.¹

Natur- och kulturmiljö

Landskapet på Vänersnäs präglas av den direkta närheten till Vänern i norr, Dättern i söder samt Hallebergs rasbranter i väster vilket skapat ett särpräglat natur- och kulturlandskap.² Enligt SGU består platåbergen av alunskiffer och sandsten täckt av diabas.³

Vid Hallebergs sydöstra hörn finns länets största klapperstensfält, och vid rasbranterna hittas spår efter kalk- och skifferbrott samt tillhörande brännugnar. I den omgivande bygden finns ett rikt kulturlandskap med bland annat flera stenåldersboplatser, men också stenkammargrav, stensättningar, högar, skålgropsföre-

komster, fornborgar och kyrkoruiner, samt historiskt värdefulla byggnader och bebyggelsemönster som ingår i område av riksintresse för kulturmiljövården PK 19 Halleberg.⁴

Närheten till Göta älv, som utgör ett nationellt värdefullt vatten för kulturmiljövård utifrån sin historiska funktion som viktig kommunikationsled⁵, och Västra Tunhem, ett av länets fornlämningstätaste miljöer,⁶ har säkerligen också påverkat kulturlandskapet på Vänersnäs.

Kulturmiljöregistret visar lämningar från alla tidsperioder, men närområdet har en tyngdpunkt på stenålder och historisk tid, *illustration 2*. Nedan listas kortfattat vad som nämns i KMR gällande lämningar inom cirka 500 meter från förundersökningsområdet:

- L1964:7509, Boplat (sydväst om) där flinta påträffats vid jordbruksarbete.
- L1964:7393, Boplat (sydväst om) där både härdar och rikligt med fynd av skafthålsyxor, borrhappar, flintdolkar, trindyxor och lerklining har samlats in. Enstaka fynd finns hos Göteborgs stadsmuseum och Vänersborgs museum.
- L1964:7394, Boplat (väster om) där fynd av bland annat skafthålsyxa, flintspets och flintdolk angivits av markägare. Flintdolken förvaras på Vänersborgs museum.
- L1964:7915, Boplat (nordväst om) där bland annat knackstenar, redskap och avfall av diabas, samt flera flintdolkar har hittats. Fynd förvaras på Göteborgs stadsmuseum.
- L1964:7627, Boplat (nordväst om) som utgörs av två härdar och fynd, där ett antal skänkts till hembygdsföreningen.
- L2023:6010, Fyndplats (sydöst om) av yxämnen i diabas; förarbeten till Väneryxor
- L1964:7458, Fyndplats (nordväst om) för flintdolk;
- L1964:7459, Fyndplats (nordost om) för stenåldersfynd, bra boplatsläge

1 Sveriges geologiska undersökning 2025

2 Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Informationskartan, 2025

3 Sveriges geologiska undersökning 2025

4 Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Informationskartan, 2025. Riksintresse för kulturminnesvård PK 19 Halleberg

5 Jonsson & Richard 2017

6 Kulturmiljöregistret 2025

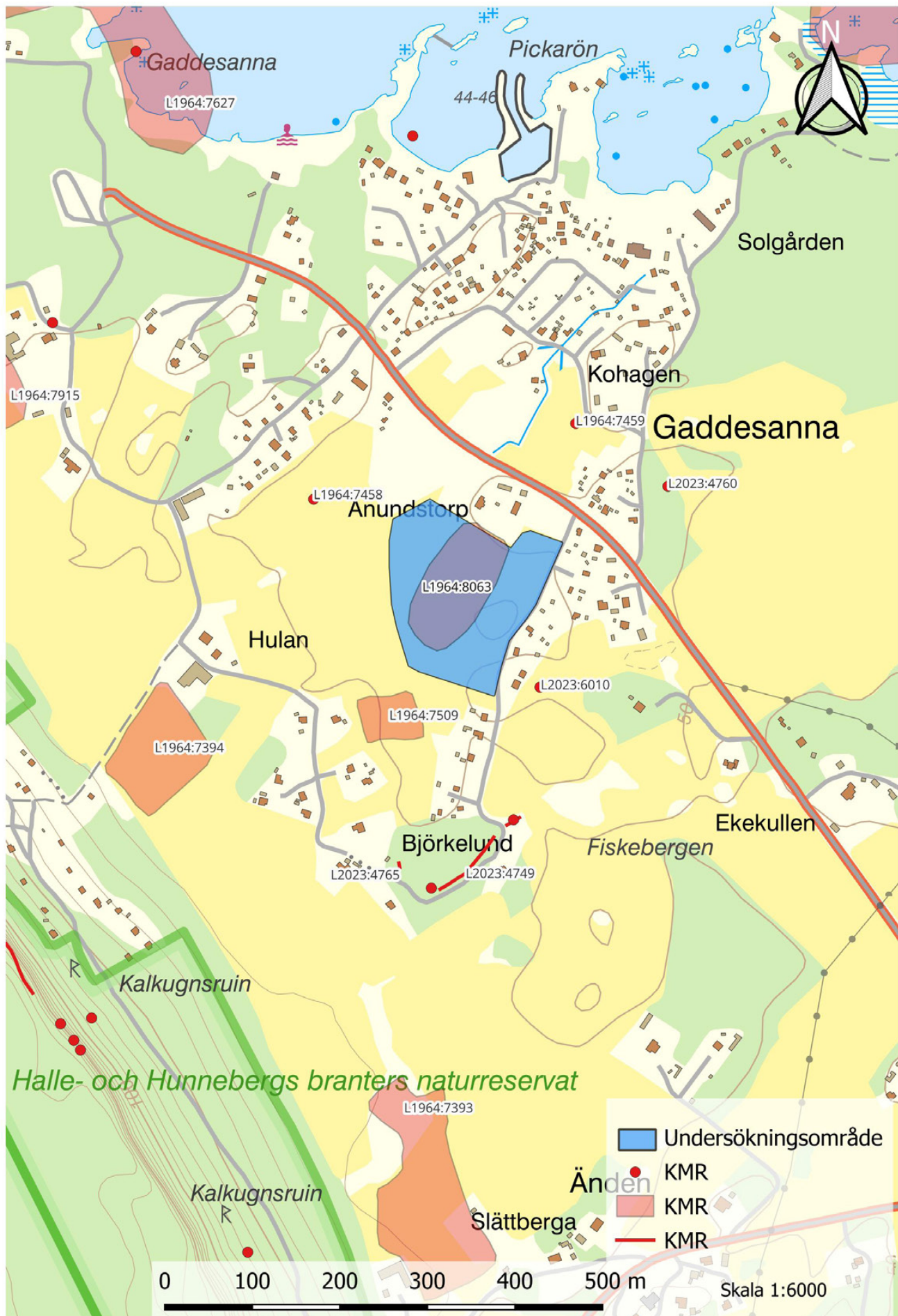

Illustration 2. Kartan visar förundersökningsområdet samt fornlämningar nämnda i texten. © Lantmäteriet.

- L2023:4760, Lägenhetsbebyggelse, en backstuga
- L2023:4749, Hägnadssystem
- L2023:4765, Hägnad

För aktuell lämning som ska förundersökas: L1964:8063, Boplats, anges att fynd utgörs av Väneryxor, ämnen till skafthålsyxor samt flinta.⁷

Historisk bakgrund

Anundstorp finns även omnämnt i historiskt arkivmaterial. Anundstorp (1/1 frälsehemman) har enligt ortnamnsboken sitt äldsta belägg från år 1663⁸, och den häradsekonomiska kartan indikerar att ett antal historiska byggnader har funnits i närområdet, men ej inom förundersökningsytan. För mer detaljerad information kan man läsa den arkiv- och kartstudie som genomfördes för den arkeologiska utredningen inom Margreteberg 1:8 m.fl. 2023, där Anundstorp omnämns.⁹

Tidigare undersökningar

Det aktuella förundersökningsområdet har inte varit föremål för några arkeologiska undersök-

ningar tidigare, men i närområdet har ett par utredningar gjorts på senare tid.

2022 genomfördes en arkeologisk utredning vid Margreteberg 1:8 m fl. (cirka 800 meter nordöst om aktuellt område) av Lödöse museum/Förvaltningen för kulturutveckling som resulterade i lämningen L2022:7196, ett boplatsoområde med fyra stolphål, och L2022:7201, en boplats övrig med en härd.¹⁰

Under 2023 genomförde Kulturlandskapet en arkeologisk utredning vid Margreteberg 1:8 m.fl. (strax öster och söder om).¹¹ Utredningen resulterade i fem registrerade lämningar, samtliga övriga kulturhistoriska lämningar. L2023:4760, en lägenhetsbebyggelse; L2023:4765 och L2023:4749, en hägnad och ett hägnadssystem; samt 2023:4754 och L2023:4762, två historiska husgrunder.

Metod

Fältarbetet genomfördes under tre dagar i slutet av oktober 2024, *illustration 3*. Inom förundersökningsområdet togs sökschakt upp med dubbel skopbredd genom skiktvis avbaning med större grävmaskin. Samtliga schakt grävdes ner till fynd- och/eller anläggningsförande nivå, alternativt ner till opåverkade lager, och

⁷ Kulturmiljöregistret 2025

⁸ Lundahl 1965

⁹ Swedberg, Jungbeck & Larsson 2023

¹⁰ Lennblad & Lindström 2022

¹¹ Swedberg, Jungbeck & Larsson 2023

Illustration 3. Översiktssbild tagen centralt inom förundersökningsområdet. Åkern ligger i träda, marken sluttar svagt ner åt väster mot Halleberg – som syns i bakgrunden. Foto mot väster.

genomsöktes systematiskt med gotlandshacka.

Utifrån KMR förväntades främst fynd från stenåldern och historisk tid. Lämningar från brons- och järnålder (särskilt gravar) i närområdet innebar att fynd från metaltid inte kunde uteslutas. Relevanta schakt genomsöktes därför med metalldetektor. Merparten av framkomna fynd samlades in för vidare bedömning, då väderförhållanden och delvis blöta lerjordar försvårade identifikation av fynd i fält.

Markkemisk provtagning genomfördes i syfte att ge ytterligare information om strandlinjeförskjutning inklusive eventuella transgressionsprocesser på Vänersnäs, samt för att identifiera skillnader på kulturpåverkan inom förundersökningsområdet. Provtagning genomfördes i botten på samtliga schakt. Tre djupschakt togs upp inom arbetsområdet för att identifiera eventuella överlagringar, i dessa togs även profilserie för markkemisk analys. Mark-

kemiprover och/eller ^{14}C -prover togs i framkomna anläggningar/lager för att datera och vidare kunna diskutera deras kontext.

Schakt, lagerföljd och anläggningar mättes in med RTK-GPS, beskrevs och fotograferades. Efter dokumentation och inmätning lades schakten igen och åkermarken återställdes. Fältarbetet utfördes av Linda Jungbeck och Paula Molander. Fyndsortering och bedömning har utförts av Linda Jungbeck, Paula Molander och Andreas Toreld. Fynd av flinta har sorterats med stöd av *Sorteringsschema för flinta*.¹²

Förmedling

Inom ramen för denna förundersökning har inga publika aktiviteter utöver översiktlig uppdatering via hemsidan genomförts. Rapport finns tillgänglig på kulturmiljöregistret samt på Kulturlandskapets hemsida.

12 Andersson, Rex Svensson & Wigforss 1978

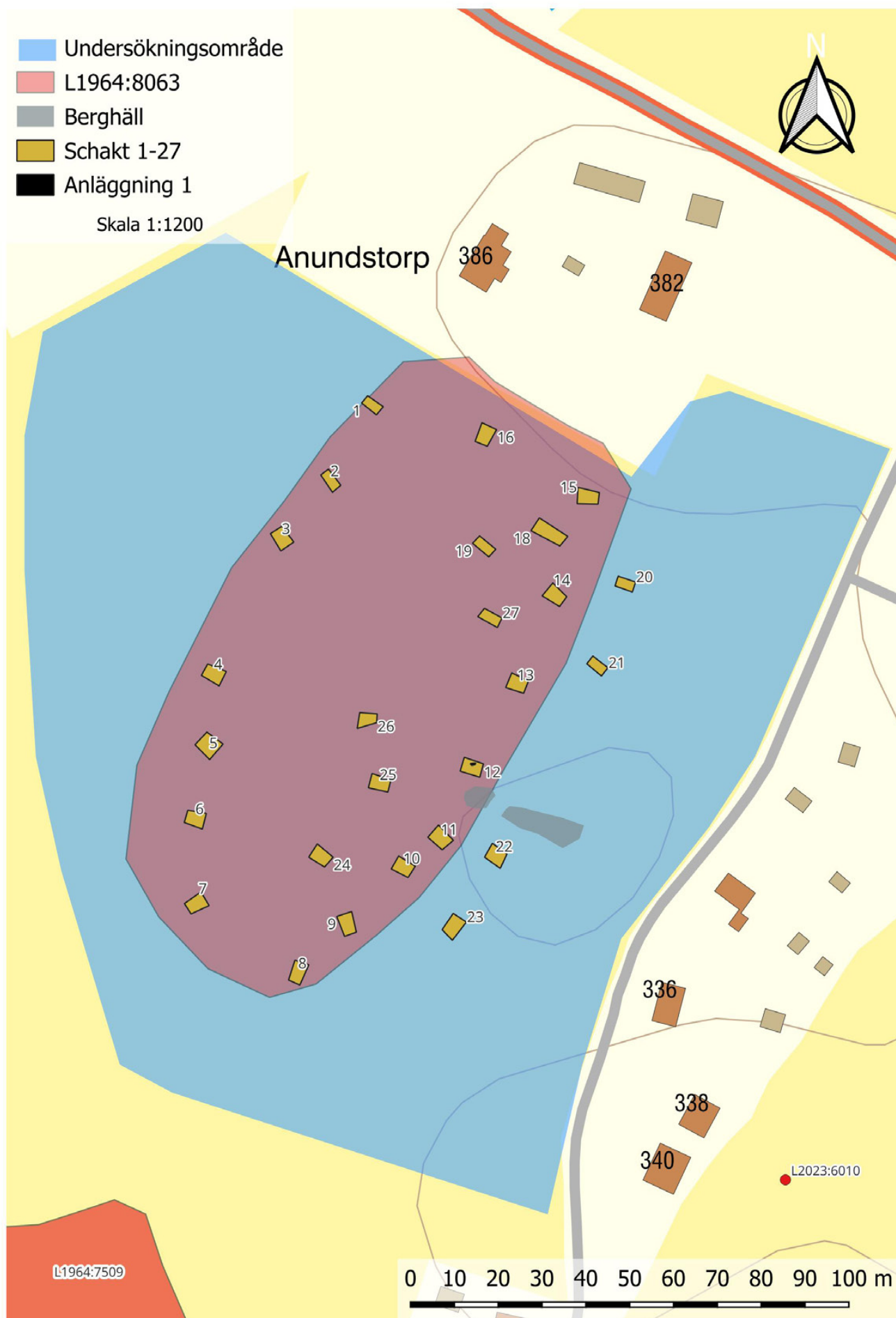

Illustration 4. Resultatkarta inklusive schakt och anläggning. © Lantmäteriet.

Undersökningsresultat

Fältarbetet utfördes under tre dagar i slutet av oktober 2024. Vädret var mycket varierat från sol till nederbörd, kraftig vind och tjock dimma. Luften var krispig med frostbildning på sina ställen. Mycket fukt i markerna gjorde att en del av schakten på de lägre nivåerna vattenfylldes under grävning med maskin vilket försvårade dokumentation något. Nuvarande markanvändning med täckdikning och påfört material har påverkat delar av bopplatsen.

Schakt

Vid förundersökningen togs totalt 26 sökschakt upp (schakt 1-16, samt 18-27), vilket motsvarar cirka 630 m² eller 2,2% av det totala förundersökningsområdet, *illustration 4*. Beskrivning av samtliga schakt finns i *bilaga 1*. Schaktens djup

varierade mellan 0,15 och 1,4 meter. Lagerföljden utgjordes i allmänhet av humös lera ner till 0,25–0,30 meters djup, därefter framkom en lerig-siltig undergrund, *illustration 5*. Majoriteten av schakten lades inom den i KMR registrerade boplatssytan.

De västra delarna av området var mycket blött till vattensjukt, *illustration 6–7*. Här framkom enstaka fynd från historisk tid i schakt 1 och 4, i övrigt framkom inga fynd eller anläggningar i schakt 1–8.

I schakt 12 framkom en oval anläggning på 0,25 meters djup i övergången från matjord till undergrund. Vid framrensning i plan är avgränsningen något diffus, men anläggningen innehöll rikligt med kol och provtogs för ¹⁴C-datering, *illustration 8*.

Illustration 5. Schaktprofil från schakt 12, som visar en typisk stratigrafi inom förundersökningsområdets östra delar. Foto mot norr.

Illustration 6. Schaktprofil från schakt 2. Bilden visar en typisk stratigrafi inom förundersökningsområdets västra delar som innehåller en mycket mer fuktig lera. Foto mot väst.

Illustration 7. Bilden visar Linda som står i vatten inom förundersökningsområdets västra delar. Foto mot sydväst.

Illustration 8. Översiktspild från schakt 12 där anläggning 1 framträder mot undergrunden i schaktets norra del (vänster i bild). Foto mot öster.

I schakt 18 framträdde ett tunnare sotigt lager på 0,25–0,30 meters djup i övergången från matjord till undergrund. Schaktet utökades för att avgränsa eventuell anläggning, men lagret fortsatte ut i schaktprofilen. Lagret innehöll inga fynd men rikligt med kol och provtogs för ^{14}C -datering. Lagret provtogs även för markkemisk analys, *illustration 9*.

I schakt 21 framträdde ett rutnät av korsade troliga plogfårar på 0,25 meters djup mot underliggande siltig lera. Då årderspar inte kunde uteslutas provtogs fårorna för markkemisk analys, *illustration 10*.

Schakt 11, 12, 13, 16, 18, 20, 23, 24 och 25 genererade fynd av olikartad karaktär som kan indikera platsens kontinuerliga användning över tid. I fält uppfattas de norra schakten innehålla

mer historiskt material, medan centrala schakt indikerar mer förhistoriskt material. Utifrån insamlat material verkar både förhistoriskt litiskt som historiskt keramiskt material framkomma inom områdets östra delar. Se mer under avsnitt *fynd*.

Schakt 15, 23 och 27 är djupschakt. För schakt 15 framkom något sandig silt redan på 0,3 m djup, och igen på 0,8 m dj, *illustration 11*. I schakt 27 framkom sandig silt på drygt 1,05 m djup och berggrund på 1,1 m djup, *illustration 12*. Schakt 23 består av lera varvat med silt ner till schaktets botten på 1,4 m. Matjorden verkar delvis bestå av påförda massor. Möjligen kan de sandpartier i schakt 15 och 27 indikera förhistorisk strandlinje som överlagrats.

Illustration 9. Översiktsbild från schakt 18, där ett tunt sotigt lager framträder i övergången från matjord till undergrunden. Foto mot nordväst.

Illustration 10. Bilden visar det rutnät av plogfårar, alternativt årderspår, som framträder mot undergrunden i schakt 21. Ett bredare dräneringsdike syns gå tvärs över schaktets botten i öst-västlig riktning. Foto mot nordost.

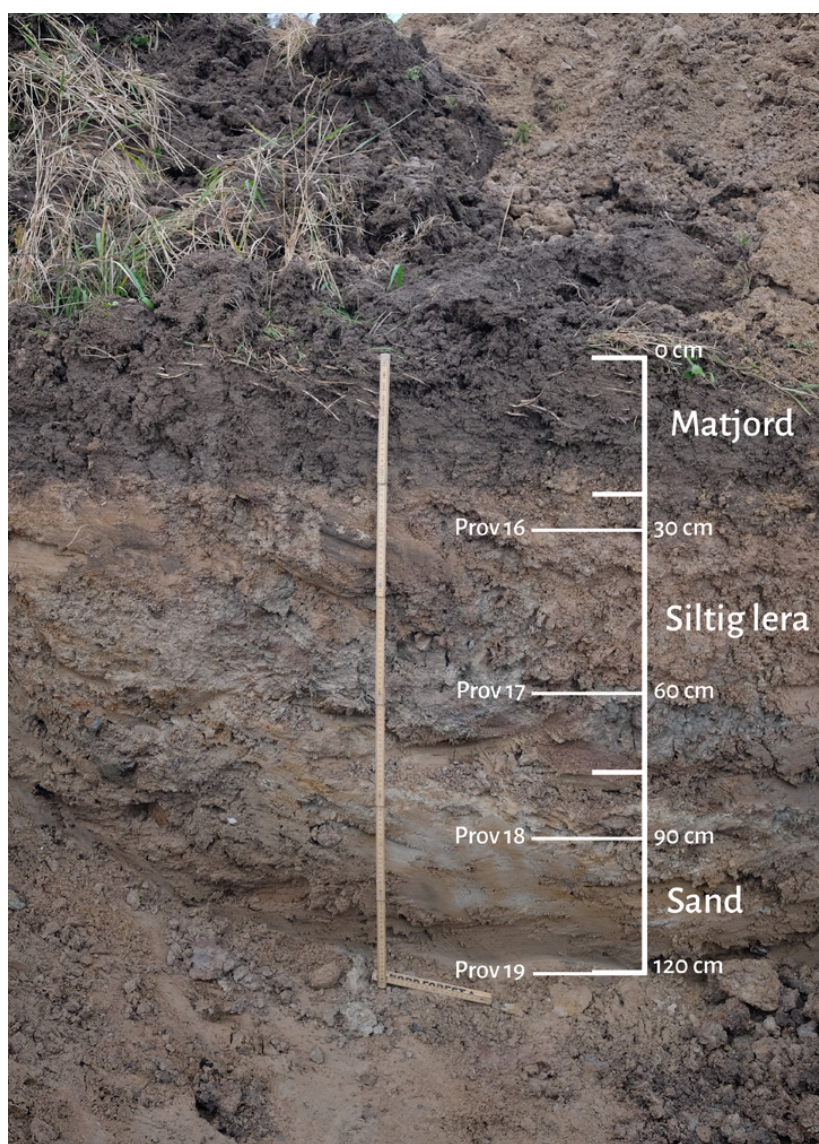

Illustration 11. Schaktprofil djupschakt 15. Foto mot norr.

Fynd

Vid förundersökningen framkom totalt 48 fynd av varierad karaktär; från litiskt material till fajans och glaserat rödgods, samt kritpipa och slagg, *bilaga 2 och tabell 1*. Förutom en bränd flinta (övrigt slagen) som framkom ytligt vid framrensning av det sotiga lagret i schakt 17/18, framkom fynden uteslutande i matjorden.

I områdets norra delar har fynden inslag av mer historisk karaktär; exempelvis fajans/flintgods, rödgods och slagg samt delar av kritpipa i schakt 1 och schakt 20, *illustration 13–15*. I områdets centrala delar, särskilt runt bergsimpedimentet, antyder fynden en mer förhistorisk karaktär; såsom avslag i kvarts och diabas i schakt 12, 13 och 24, samt en eldslagningsflinta i schakt 24, *illustration 16–18*. I områdets västra och sydvästra delar, som ligger något lägre, är det mycket blött och inga fynd av antikvariskt intresse samlades in.

Endast ett fåtal metallfynd framkom i fält, varav inget bedömdes som möjligt förhistoriskt.

Inga fynd har tillvaratagits.

Illustration 12. Schaktprofil djupschakt 27. Berggrund framkommer i botten på schaktet. Foto mot sydväst.

Tabell 1 Fynd

Sakord	Fynd nr	Schakt	Antal	Beskrivning
Flinta	16	S18	1	Övrigt slagen. Bränd flinta, hittad intill kolkoncentration.
Eldslagningsflinta	25	S24	1	Formad som en skrapa men saknar typiska retuscher. Påminner om bössflinta, men för stor och rektangulär.
			2	
Diabas	11	S12	1	Tydligt avslag, ovittrad.
Diabas	15	S13	1	Möjligt avslag, osäker bedömning.
			2	
Kvarts	24	S24	1	Sannolikt avslag.
			1	
Ben	12	S13	1	Svårbestämt bränt ben, ej kritpipa.
			1	
Fajans	2	S1	1	Fat. Glaserad yta med sprickor.
Fajans / flintgods?	10	S12	2	Fat med glaserings, mynningsbit med vågig form.
Porslin	13	S13	1	Fat eller kopp. Vit ena sidan, mörkblå med rutmönster andra sida.
Rödgods	18	S20	1	Fat, med glaserings på insidan.
Flintgods / fajans?	20	S20	3	En bottenbit av tallrik.
Rödgods	22	S23	1	Fat. Glaserad på båda sidor. Hittad i profil i djupschakt 2, i matjord.
Porslin	23	S24	1	Fat eller kopp med svart dekor.
			10	
Glas	27	S25	1	Lilafärgad fot till dryckesglas.
			1	
Kritpipa	1	S1	1	Mynningsbit av huvud med enkel dekor under mynningen.
Kritpipa	17	S20	1	Skaft.
			2	
Slagg	4	S4	1	Förglasad. Koboltfärgad.
Slagg	26	S25	2	Järnslag.
			3	

Illustration 13. Fynd nr 18, visar rödgods och fajans/flintgods från schakt 20. Fotograf Jonna Wikström.

Illustration 14. Fynd nr 26, slagg från schakt 25. Fotograf Jonna Wikström.

Illustration 15. *Fynd nr 1, del av kritpipa med dekor från schakt 1. Fotograf Jonna Wikström.*

Illustration 16. *Fynd nr 24, ett kvartsavslag från schakt 24. Fotograf Jonna Wikström.*

Illustration 17. *Fynd nr 11, avslag i diabas från schakt 12. Fotograf Paula Molander.*

Illustration 18. *Fynd nr 25, en eldslagningsflinta från schakt 24. Fotograf Paula Molander.*

Anläggningar

Vid förundersökningen framkom endast en anläggning, strax norr om den berghäll som framträder i åkern, *illustration 19–20 och bilaga 3*.

Anläggning 1: Utgörs av en oval, oregelbunden kolkoncentration, 1,25 meter lång x 0,5 meter bred (V-O) som framträder tydligt mot undergrunden av ljus siltig lera. Anläggningen innehåller inga skärviga eller skörbrända stenar, men rikligt med kol som dateras till förromersk järnålder. Inga fynd framkom vid framrensning av anläggningen.

Analysresultat

Analysrapporterna finns att ladda ner på Fornsök, samt på Kulturlandskapets hemsida. För en sammanställning av vedarts- och C¹⁴-analyserna, se *tabell 2*. För att se en sammanställning av den markkemiska analysen se *tabell 3*.

Vedartsanalys

Prov nr 12 (nr 1 i Vedlabs rapport) som togs i anläggning 1 i schakt 12 innehåller ask och hassel. Prov nr 24 (nr 2 i Vedlabs rapport) som togs i det sotiga lagret i schakt 18 bestod av tall.¹³

¹⁴C-analys

Kolprovet från anläggning 1 daterades till 789–568 f Kr, det vill säga förromersk järnålder. Kol-

provet från det sotiga lagret i schakt 18 daterades till 1523–1796 e Kr, med 60% sannolikhet till år 1523–1796 e Kr. Att det sotiga lagret dateras till 15–1600-tal kan ge indikationer om Anundstorps tidigare brukningstid.¹⁴

Markkemisk analys

Syftet med den markkemiska provtagningen var att få mer information om strandlinjeförskjutning inklusive eventuella transgressionsprocesser på Vänersnäs. Syftet var också att undersöka om en markkemisk analys kan indikera skillnader på kulturpåverkan inom förundersökningsområdet. Proverna är insamlade i botten på samtliga grävda schakt (cirka 0,3 meter djupt), samt i stratigrafier ur profilen i tre djupschakt. Utöver detta samlades prover in ur två möjliga anläggningar: Ett sotigt möjligt brandlager i schakt 18 och plogspår där årderspår inte kunde uteslutas i schakt 21. Sammanlagt analyserades 45 prover med avseende på två markkemiska/fysikaliska parametrar: Fosfatanalys (CitP) och Magnetisk susceptibilitet (MS).¹⁵

Fosfatanalys används för att lokalisera bösättningar och mänsklig aktivitet. Eftersom fosfat är livsnödvändigt för levande organismer, skapas en ansamling av fosfater när människor eller djur vistas längre på en och samma plats,

¹⁴ Calcagnile 2024

¹⁵ Eriksson 2025

Illustration 19. Bilden visar anläggning 1, en hård daterad till förromersk järnålder, som framträder mot undergrunden. Foto mot nordost.

Illustration 20. Översiktsbild från berghällen inom undersökningsområdet. Linda står intill anläggning 1 i schakt 12, en hård från romersk järnålder. Inga hållristningar kunde identifieras på hällen.

Tabell 2 Vedartsanalys och 14C-analys

Prov nr	Anl nr	Lämning nr	Vedart *)	Cedad nr	BP-år	$\Delta 13C$ (‰)	Datering 68,2%	Datering 95,4%	M ö h
12	1	L1964:8063	(ID:P1) Ask, <u>hassel</u>	LTL34003	2536 ± 40	-20.6 ± 0.3	789BC (23.7%) 748BC 685BC (10.9%) 665BC 639BC (33.6%) 568BC	801BC (32.8%) 716BC 710BC (62.6%) 541BC	49,5
24	-	L1964:8063	(ID:P2) <u>Tall</u>	LTL34004	265 ± 40	-25.5 ± 0.5	1523AD (28.5%) 1572AD 1629AD (32.1%) 1667AD 1783AD (7.6%) 1796AD	1494AD (39.7%) 1602AD 1609AD (37.8%) 1680AD 1740AD (1.4%) 1753AD 1763AD (11.6%) 1800AD 1940AD (5.0%) ...	49

*) Understruket =daterat material.

OxCal v4.4.4 Bronk Ramsey (2021); r:5 Atmospheric data from Reimer et al (2020)

Tabell 3 Markemianalys

Resultat från djupschakt	Djupschakt 15	Djupschakt 23	Djupschakt 27
MS 30*	20	13	13
MS 60*	11	12	13
MS 80*	203	25	24
MS 100*	88	24	23
MS 120*	148	15	-
Medianvärde MS**	118	19,5	23
Medianvärde CitP**	158,5	282	260

*Anger cirkadyp för prover i profilserien i cm under markytan

**Kulturpåverkade lager

Resultat övriga kontexter	Bottenprover schakt*	Sotigt lager*	Plogspår*
Medianvärde MS**	12	7	9
CitP	85	56	63

*Prover tagna cirka 30 cm under markytan

**Värdet för 1 prov per kontext

vilken ger utslag vid markkemisk analys. Halten av fosfat (CitP) i proverna som insamlades i botten av sökschakten har ett medianvärde på 85. Värdet för det sotiga lagret ligger på 56 och plogspåren på 63. Dessa värden ger få indikationer på kulturpåverkan i form av fosfatakkumulation, se *tabell 3*. Proverna från stratigrafierna i djupschakten, som är tagna på ett större djup, har ett högre medianvärde som ligger mellan 159–260 och indikerar sannolik kulturpåverkan.

MS mäter jordens magnetiska egenskaper och påverkas av järnmineraler. Höga MS-värden kan bero på att materialet varit upphettat – exempelvis i en eldstad – eller på att vatten har transporterat och deponerat magnetiska partiklar i marken. Medianvärdet för magnetisk susceptibilitet (MS) ligger för bottenproverna på 12, för det sotiga lagret på 7 och plogspåren på 9, och för djupschakten mellan 19,5 och 118. Att värdet i djupschakt 15 avviker och är mycket högre kan bero på skillnad i jordmån (finsand i stället för silt eller lera). Inslaget av grövre material (sand) på samma nivåer som de förhöjda fosfathalterna antyder att en strandfas med kulturpåverkan skett på nivån cirka 0,8 meters djup.

Tabell 3 Markemianalys

Resultat från djupschakt	Djupschakt 15	Djupschakt 23	Djupschakt 27
MS 30*	20	13	13
MS 60*	11	12	13
MS 80*	203	25	24
MS 100*	88	24	23
MS 120*	148	15	-
Medianvärde MS**	118	19,5	23
Medianvärde CitP**	158,5	282	260

*Anger cirkadyp för prover i profilserien i cm under markytan

**Kulturpåverkade lager

Resultat övriga kontexter	Bottenprover schakt*	Sotigt lager*	Plogspår*
Medianvärde MS**	12	7	9
CitP	85	56	63

*Prover tagna cirka 30 cm under markytan

**Värdet för 1 prov per kontext

Tolkning och vidare åtgärder

Tolkning

Nuvarande markanvändning med täckdikning och påfört material har påverkat delar av boplatsen. Dräneringsschakten verkar draga rakt över hela boplatsen i öst-västlig riktning med jämna intervaller, vilket enligt markägarna skett under senare hälften av 1900-talet. I de östra delarna av undersökningsområdet har markägare bekräftat påförda massor, vilket till viss del även hamnat inom de östra delarna av fornlämningen och därmed kan påverka tolkning av fynd i matjorden.

Fynd

Endast ett fynd – fynd nr 16, en övrig slagen flinta invid brandlagret i schakt 18 – framkom *inte* i matjorden; samtliga övriga fynd framkom i ploglager.

Utifrån fyndspridningen av insamlat material kan det konstateras att majoriteten av fynden från historisk tid, såväl som det mycket sparsamma fyndmaterialet från förhistorisk tid koncentreras till boplatsens östra delar, särskilt dock kring det bergsimpediment som framträder i åkermarken. Att fyndmaterialet sträcker sig från stenålder (avslag i kvarts och diabas) till historiskt tid (kritpipa, slagg, flintgods och rödgods) indikerar att det finns ett långvarigt kontinuerligt brukande av platsen.

Fyndmaterialet är ännu mer sparsamt inom boplatsens västra och sydvästra delar, där området också är mycket blött. Inom de östra delarna av förundersökningsområdet finns mycket påfört material; då nästintill samtliga fynd inom boplatsen hittas i matjorden innebär detta att fynden inte med säkerhet kan sägas komma från boplatsen.

På grund av områdets kontinuerliga brukande som jordbruksmark är materialet till stor del omrört, men kring bergsimpedimentet finns ändå potential eftersom jordbruksmaskiner generellt inte kommer åt kring dessa. Att det dessutom finns rester av en härd intill detta impediment, samt att avslag i diabas och kvarts, och en eldslagningsflinta hittats relativt långt ner i ploglagret i närliggande schakt indikerar att boplatsen delvis kvarliggert kring bergsimpedimentet.

Analysresultat

Vedarts- och ¹⁴C-analys

Den kolkoncentration som framkom i anläggning 1, schakt 12 daterades till 551–471 f Kr, alltså till romersk järnålder, och tolkas som botten på en härd. Vedartsanalysen identifierade ask och hassel, där hassel anses ge säkrare dateringar eftersom artens egenålder är låg.¹⁶ Det innebär att någon för drygt 2500 år sedan gjort upp eld intill bergsimpedimentet.

Det sotiga lagret som framkom i schakt 18 dateras till 15–1600-talet e Kr. Vedartsanalysen identifierade tall i provet, vilket har en högre egenålder. Fyndmaterialet (flintgods, slagg, rödgods, kritpipa) som ligger i matjorden kan mycket väl vara från tidigt 1600-tal till tidigt 1900-tal. Ortnamnsboken nämner Anundstorp för första gången 1663¹⁷, troligen kan det sotiga lagret vara ett brandlager/svedjebruk i markberedande syfte innan man anlade torpet. Detta har sedan rörts om när man brukat åkern, vilket lämnat brandlagret fyndtomt och så pass utspädd att MS-värdet inte ger tydliga utslag.

Markkemisk analys

När det kommer till MS-värdet för det sotiga lagret i schakt 18, är det väldigt lågt. Detta tillsammans med frånvaro av fynd i lagret innebär att det med säkerhet inte rör sig om ett kulturlager. Om det skulle vara ett brandlager, indikerar det låga värdet att det i så fall skulle vara ett utspäddt lager som blivit uppblandat med matjorden och därmed inte ger några tydliga resultat.

Proverna från stratigrafierna i djupschakten (S15, S23, S27) innehåller betydligt högre halter fosfater än proverna tagna i botten på övriga schakt, och indikerar därmed sannolik kulturpåverkan på ett större djup (cirka 0,8–1,2 meter) inom boplatsen. Att inslag av grövre material sammanfaller med kulturindikationer antyder att platsen haft en strandfas där en boplat eller aktivitetsyta anlagts. Resultaten från djupschaktens profil möjliggör tolkningen att det sannolikt är frågan om en boplat eller aktivitetsyta på 0,80 meters djup (cirka 49 meter

¹⁶ Danielsson 2025

¹⁷ Lundahl 1965

över havet) som i ett senare skede överlagrats. Enligt vidare kulturgeografisk analys med strandlinjeförflyttning låg vattennivån år 8000 f Kr på 58 meter över havet, och år 7750 f Kr på 46 meter över havet.¹⁸ Vilket innebär att boplaten L1964:8063 möjligtvis tillkommit inom det tidsintervallet, men tidigast efter 8000 f Kr.

Detta är något som vidare kan relateras till den markkemiska provtagningen vid Kvillen (L2024:2079, 431-14046-2023) som också gav CitP-värden som indikerar kulturpåverkan, samt ett strandstråk i djupschakt 49 (cirka 52 meter över havet). Utifrån dessa resultat kan antydast att tidigmesolitiska strandnära boplatser på Vänersnäs kan identifieras kring 49–52 meter över havet.

Antikvarisk bedömning

Efter dialog med länsstyrelsen beslöts att utifrån topografi samt fyndspridning och anläggningsförekomst avgränsa fornlämningen L1964:8063 till det bergsimpediment som finns på åkern. Detta baseras särskilt på att stora delar av fornlämningen består av påverkade lager, att fynd i stort sett endast kom i ploglagret, samt frånvaro av anläggningar inom boplatsens övriga delar, *illustration 21*. Efter att boplatsens nuvarande avgränsning bestämts visade markkemianalysen på en trolig överlagrad boplaten inom såväl utanför denna begränsning. Att markkemianalysen pekar på kulturpåverkan även i schakt 15 och 27 som nu ligger utanför fornlämningsbegränsningen bör uppmärksammas vid en eventuell undersökning.

L1964:8063 har avgränsats och den nya boplatensutbredningen omfattas av KML:s skyddsbestämmelser.

Kunskapspotential

För att få mer information om strandlinjeförskjutning inklusive eventuella transgressionsprocesser på Vänersnäs analyserades inom ramen för denna undersökning fler prover utifrån färre parametrar för att bygga upp ett bra referensmaterial. Resultatet indikerar att det finns en kulturpåverkad strandfas under tidigmesolitikum som överlagrats. Boplaten har därmed potential att, med fler djupschakt och provtagning utifrån fler parametrar, bekräfta strandfasen och därmed öka förståelsen för tidigmesolitikum på Vänersnäs.

Fyndmaterialet är mycket sparsamt och består främst av litiskt material med avslag i kvarts och diabas, samt tidigare uppgift i KMR om fynd av flinta, väneryxor och skafthålsyxor som antyder mesolitisk till neolitisk boplaten.¹⁹ Området består av aktiv jordbruksmark, vilket innebär att boplaten är starkt påverkad av särskilt jordbruk under modern tid. Brukandet har inneburit att fynd har plogats fram och samlats in. Vid bergsimpedimentet finns dock potential att identifiera kvarlämnade spår *in situ*. Fyndmaterialet skulle kunna ge en relativ datering av stratigrafier för att bättre förstå utvecklingen av boplaten, särskilt från 8000 f Kr till 500 f Kr.

Dateringen av en härd till förromersk järnålder (500 f Kr) intill bergsimpedimentet inom boplaten vittnar om att platsen brukats även under metalltid. Det finns viss potential för att vidare undersökningar av boplaten kan generera fler anläggningar kring bergsimpedimentet.

Värdering av måluppfyllelsen

Enligt förfrågningsunderlaget skulle rapporten vara länsstyrelsen tillhanda i mitten på december 2024. De markkemiska analyserna tog längre tid än förväntat, vilket gjorde att rapporten inte kunde färdigställas förrän under maj 2025. I övrigt har undersökningen och rapportarbetet genomförts enligt plan.

Förslag på vidare åtgärder

Kulturlandskapet anser att lämningarna inom arbetsområdet i första hand bör undantas från exploatering. Om så inte är möjligt föreslår Kulturlandskapet att boplaten L1964:8063 blir föremål för en arkeologisk undersökning.

I Kulturlandskapets kunskapsuppbyggnadsprogram diskuteras bland annat hur relationen mellan människa, landskap och klimat ser ut.²⁰ Utgår man från den markkemiska analysen om en kulturpåverkad strandfas som möjligtvis uppstått någon gång mellan 8000 f Kr och 7750 f Kr (cirka 49 möh), samt den förromerska härdan från 500 f Kr (49,5 möh), så har boplaten potential för att besvara frågeställningar som går väl ihop med kunskapsuppbyggnadsprogrammet.

Den förromerska härdan i ett aktivt jordbrukslandskap vittnar om metalltida bruk. Förslagsvis bör frågeställningar som relaterar till

¹⁸ Oscar Jacobsson, muntlig källa

¹⁹ Kulturmiljöregistret 2025

²⁰ Kulturlandskapet 2016

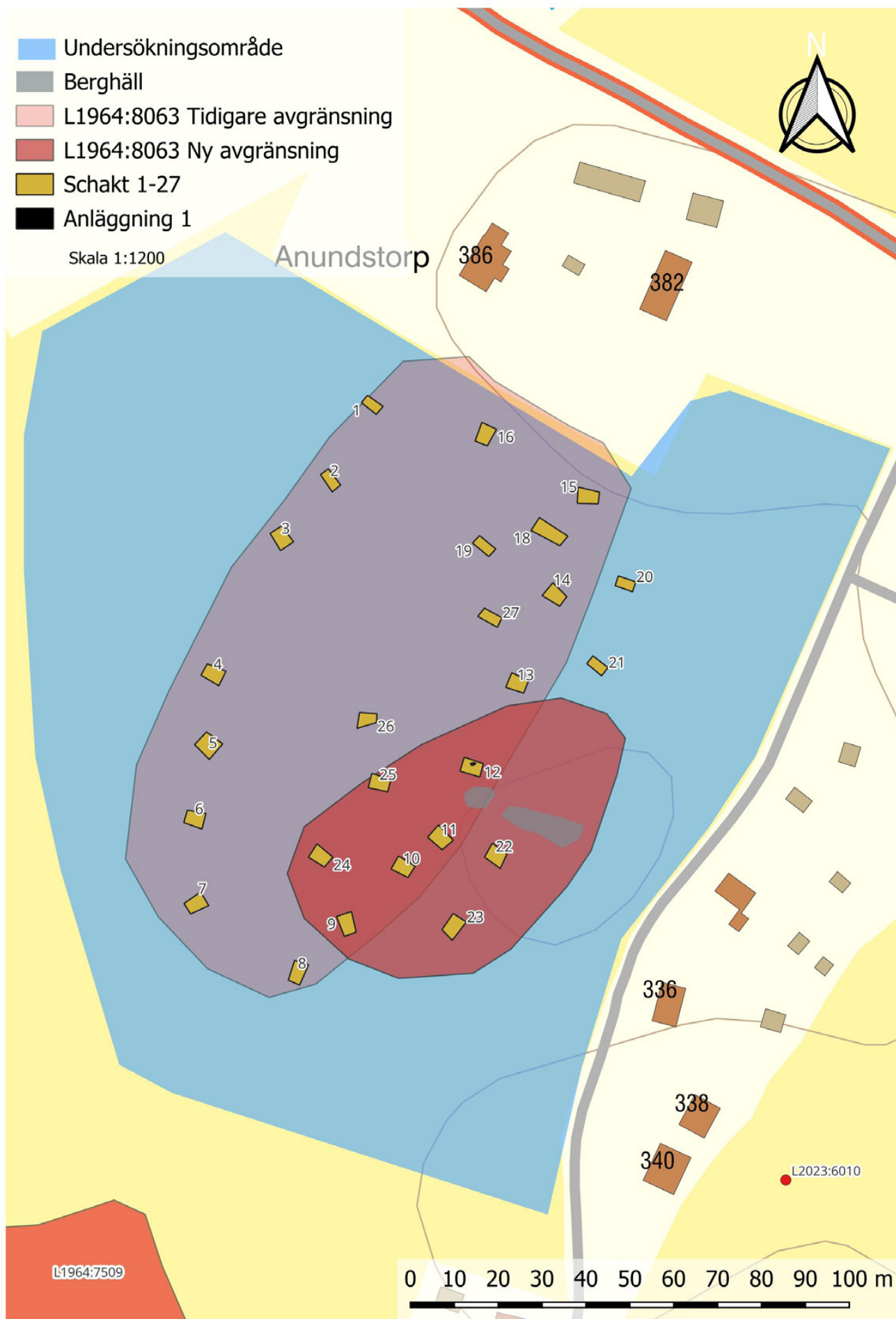

Illustration 21. Resultatkarta som visar fornlämningens nya avgränsning i KMR. © Lantmäteriet.

hur utmark alternativt gårdsmiljöer brukats under metaltid kunna beforskas.

Lagstiftning

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens (MB) generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

För fornlämningar gäller att de förutom själva lämningen även omges av ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet utgörs av ett så stort område på marken (eller sjöbotten) som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Fornlämningsområdets storlek avgörs av länsstyrelsen från fall till fall.

KML syftar till att skydda och vårda kulturmiljöer. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön (KML kap 1).

Inom begreppet miljö i MB ryms även kulturmiljö. MB's hänsynsregler ställer krav på att undvika skador på områden och miljöer som innehåller kulturvärden (MB kap 1). Även övriga kulturhistoriska lämningar omfattas av det generella skydd för kulturmiljön som ges i MB. MB ger också möjlighet att ställa krav på att en verksamhetsutövare ska utföra kompensationsåtgärder för eventuell skada som uppstår (MB kap 2). En arkeologisk undersökning enligt KML är inte att betrakta som en kompensationsåtgärd i lagens mening.

Källor

Litteratur

Andersson, Stina; Rex Svensson, Karin; Wigforss, Johan	1978	"Sorteringsschema för flinta." <i>Fyndrapporter</i> 1978 . Rapporter över Göteborgs Arkeologiska Museiundersökningar.
Jonsson, Marie; Richard, Malin	2017	<i>Åtgärdsområde Göta älv</i> . Riksantikvarieämbetets kulturmiljöanslag 7:2 och Havs- och Vattenmyndigheten anslag
Kulturlandskapet	2016	<i>Arkeologiskt kunskapsbyggnadsprogram</i> 2016. Kulturlandskapet rapporter 2016:6.
Lennblad, Astrid; Lindström, Jens	2022	<i>Vänersnäs, Arkeologisk utredning</i> . Lödöse museum / Förvaltningen för kulturutveckling, KU. Arkeologisk rapport
Lundahl, Ivar	1965	<i>Sveriges ortnamn: Ortnamnen i Skaraborgs län</i> . D. 16 Åse Härad: territoriella namn
Swedberg, Stig; Jungbeck, Linda; Larsson, Anton	2023	<i>Margreteberg 1:8, Vänersnäs socken, Vänersborgs kommun, Västra Götalands län. Arkeologisk utredning: Kulturhistoriska lämningar från senare tid samt fyndplats för väneryxor</i> . Kulturlandskapets rapporter 2023:8.

Analysrapporter

Calcagnile, Lucio	2024	<i>Results of Radiocarbon Dating</i> . Rif.CEDAD: 2025_0021. Dat 13 februari 2025.
Danielsson, Erik	2024	<i>Vedartsanalyser på material från Västra Götaland, Vänersborgs kommun, L1964:8063 Anundstorp 1:4</i> . Vedlab rapport 24098.
Eriksson, Samuel	2025	<i>Miljöarkeologiska analyser av prover från Anundstorp, L1964:8063, Vänersnäs socken, Västergötland</i> . Miljöarkeologiska laboratoriet. Rapport nr. 2025-020.

Digitala källor

Kulturmiljöregistret, KMR	2025 02 28	Fornsök, https://app.raa.se/open/fornsok/
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	2025 02 28	Informationskartan Västra Götaland, https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=023f6dde755f41c5a719b11ddfb80ed
Sveriges geologiska undersökning (SGU)		https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-jordarter-25-100.html

Muntliga källor

Oscar Jacobsson	2025 05 06	Kulturgeografisk markanalys
-----------------	------------	-----------------------------

Bilagor

1. Schakt
2. Fyndlista
3. Anläggningar

Bilaga 1 - Schakt

Schakt nr	Längd (m)	Bredd (m)	Minsta djup (m)	Största djup (m)	Jordart	Lager (mått i meter)	Anl.	Fynd	Prov	Möh
1	5	2	0,3	0,3	Lera	Humös mörkbrun lera/matjord ner 0,22, därunder ljus beige silt. Dike i N-S riktning. Fynd: 1 fragment fajans och 1 fragment kripipa, troligen del av huvud, med dekor. Röd och svart skiffer. Prov: MK i botten av schaktet.	-	Ja	Ja	49
2	5	2	0,4	0,42	Lera	Humös mörkbrun lera ner till 0,25, därunder beige-gul silt (undergrund) med inslag av lera (blårdlera). Väldigt blött. Glas: brunt och klarglas. Plast på 0,25 m djup. En hel del röd/svart skiffer. Prov: MK i botten av schaktet.	-	-	Ja	49
3	5	3	0,3	0,38	Lera	Humös mörkbrun lera ner till 0,3, därunder beige-gul lerig silt. Väldigt blöt lera. Skräp m plast och tegel i SV hörn 0,2 m dj. Röd och svart skiffer. Inga fynd. Prov: MK i botten av schaktet.	-	-	Ja	49
4	5	3	0,35	0,4	Lera	Humös mörkbrun lera ner till 0,3, därunder beige silt (med inslag av lera i mer röd ton). Plogfåra/dike i SV. Mindre blött än schakt 2 och 3. Fynd av slagg. Ev lämplig yxämne 0,1 m dj, dock naturlig. Plast och del av modern glasvas 0,4 m dj. Röd och svart skiffer. Prov: MK i botten av schaktet.	-	Ja	Ja	49
5	5	5	0,4	0,4	Lera	Humös lera ner till 0,3, därunder beige lerig silt. Block, 0,9 x 0,9 x 0,2 m stort, i S hörnet, schaktet utökas därför åt SSV. Från blocket till schaktets N hörn ett täckdike på 0,4 m dj. Mkt blött/vattensjukt i V, grusigt kring täckdike. Upptaget längre in än tönkt pga blött. Skiffer, glas och tegel i ploglager. Prov: MK i botten av schaktet.	-	-	Ja	49
6	5	3	0,4	0,4	Lera	Humös lera ner till 0,25-0,3 m dj, därunder beige (lite rött och blåa stråk - skiffer?) lerig silt. Sönderrostad sten/sandficka med svart grusig skiffersand på 0,3 m dj i NV del. Likt sandfickor från Munkesten? Schakt lagt högre upp än tänkt pga vattensjukt. Inga fynd. Röd och svart skiffer. Prov: MK i botten av schaktet.	-	-	Ja	49
7	5	3	0,25	0,35	Lera	Humös lera ner till 0,25, därunder beige silt med stråk av rödaktig lera. Täckdike i NV-SO riktning på 0,3 m dj. Leran skivar sig vid schaktning. Inga fynd. Röd och svart skiffer. Prov: MK i botten av schaktet.	-	-	Ja	49
8	5	3	0,3	0,4	Lera	Humös lera ner till 0,3, därunder beige lerig silt. Täckdike i O-V riktning på 0,35 m dj. Enstaka stenar (ca 3-6 st) 0,5-0,15 m stora på 0,25 m dj. Till synes inget mönster/ingen anl., men ligger intill diket. Högt gräs på ytan. Taktegel, röd och svart skiffer. Prov: MK i botten av schaktet.	-	-	Ja	49
9	5	3	0,36	0,38	Lera	Lera ner till 0,25, därunder beige silt. Mer inslag av småsten i hela schaktet. Mindre blött än tidigare schakt. Ett ev yxämne på 0,2 m dj, men denna var naturlig. Prov: MK i botten av schaktet.	-	-	Ja	51

Bilaga 1 - Schakt

Schakt nr	Längd (m)	Bredd (m)	Minsta djup (m)	Största djup (m)	Jordart	Lager (mått i meter)	Anl.	Fynd	Prov	Möh
10	5	3	0,4	0,4	Lera	Humöslera ner till 0,25, därunder beige silt. Torrare än övriga schakt, småsten i ploglagret. Täckdike. Två evyvämen samt ett ev kvartsavslag 0,1-0,2 m dj i ploglager, allt dock naturligt. Prov: MK i botten av schaktet.	-	-	Ja	50
11	5	3	0,15	0,2	Lera	Humöslera ner till 0,1-0,15 m dj, därunder beige silt. Taktegel, fajans och del av skaft till kripipa ca 0,10 m dj, i ploglagret. Prov: MK i botten av schaktet.	-	Ja	Ja	50
12	5	3	0,3	0,34	Lera	Humöslera ner till 0,20-0,25 m, därunder beige silt. Större sten i V hörn. Centralt intill N långsidan framkommer kol mot undergrund, anl med diffus avgränsning. C14 taget centralt i anl i plan efter framrensning med maskin i nivå med undergrund. Fynd: Fajans i ploglagret. Ett avslag av diabas. I övrigt fyndtomt. Prov: C14 från A1, MK från botten i schakt. Anl daterad till 801-541 f Kr.	Ja	Ja	Ja	50
13	5	3	0,35	0,45	Lera	Humöslera ner till 0,25-0,3, därunder beige silt. I N går ett dike med rest av tegel och järn. Enstaka sten 0,01-0,15 m stora, lite småsten (intill 0,05 m) i hela ploglagret. Tegel (dräneringsdike?) på 0,15 m dj. Järndetalj, möjl fragment av järnrör på 0,3 m dj. Ej inplockat. Fynd av porslin och avslag av diabas. Prov: MK i botten av schaktet.	-	Ja	Ja	50
14	5	3	0,3	0,3	Lera	Humöslera ner till 0,25, därunder beige silt. Förmodat taktegel kan vara tegeldränering från ca 1950-tal enligt grävmaskinisten. Inga fynd. Prov: MK i botten av schaktet.	-	-	Ja	49
15	5	3	0,3	1,2	Lera	Djupschakt i N. Humöslera, finare matjord (mer homogen i S15+S16 än övriga schakt) ner till 0,2, därefter silt med inslag av lera ner till 0,5-0,8, därunder sand. Sandficka ca 0,3 m dj. Större sten 0,2-0,3 m st från 0,5 m dj, därunder småsten intill 0,07 m stora. Prov: MK i botten av schaktet, samt en profilserie i djupschaktet.	-	-	Ja	50
16	5	3	0,25	0,3	Lera	Humöslera, finare matjord (mer homogen i S15+S16 än övriga schakt), ner till 0,25, därunder beige siltig undergrund. Golfboll, fajans och plastskräp ner till 0,15 m dj, i ploglager. Prov: MK i botten av schaktet.	-	Ja	Ja	49
17	-	-	-	-	-	Vid bredning av schakt 17 loggades schakt 18. Schakt 17 utgår därmed, se beskrivning för schakt 18.	-	-	-	-
18	8,5	3	0,25	0,3	Lera	Humöslera ner till 0,2-0,25, därunder beige silt. På 0,2 m dj framkommer stråk av kol i botten på matjord, i övergång mot undergrund. Mkt diffus, ingen avgränsning finns. Kan man ha eldat? Svedjebruk? Förhistorisk hård kan ej uteslutas. Fynd: Spik, fajans och 1 flintsplitter på samma nivå, 0,15-0,2 m dj (i ploglager). 1 st flintflisa i intill kolkoncentration på 0,25 m dj. Prov: C14 i kollagret, MK i botten av schaktet. Kollagret daterat till 1494-1899 e Kr.	-	Ja	Ja	49
19	5	2,5	0,25	0,25	Lera	Humöslera ner till 0,2-0,25, därunder beige silt. Plogfåra/dike i schaktet. Inga fynd, ev kol men trol skiffer i liten ansamling på 0,15 m dj. Fotad men ej provtagen. Prov: MK i botten av schaktet.	-	-	Ja	49

Bilaga 1 - Schakt

Schakt nr	Längd (m)	Bredd (m)	Minsta djup (m)	Största djup (m)	Jordart	Lager (mått i meter)	Anl.	Fynd	Prov	Möh
20	5	2,5	0,2	0,25	Silt	Humös lera ner till 0,25, därunder siltig undergrund. Mer luftig jord än tidigare, vilket beror på att jord ry/ligen påförts på ytan. Ytfind av ev kvartsavslag, dock naturligt. Fynd av kritpipa, rödgods och porslin. Prov: MK i botten av schaktet.	-	Ja	Ja	50
21	5	2,5	0,25	0,3	Lera	Humös lera ner till 0,25-0,3, därunder beigeul siltig undergrund omlott med lera. Mer humus/växtmaterial. Blötare igen. Även ett dike tvärsöver. Ev slagen kvarts 0,2 m dj, befanns vara naturlig. 2 spik och troliga plogspår. Prov: MK i och i anslutning till plogspåren.	-	-	Ja	50
22	5	3	0,25	0,3	Lera	Humös lera ner till 0,25-0,3, därunder beige silt. Inte lika blött, inget dike, nästintill stenfritt. Järnspik, glas och fönsterglas i hela ploglagret. Prov: MK i botten av schaktet.	-	-	Ja	50
23	5	3	0,3	1,4	Lera	Djupschakt. Humös lera ner till 0,35, därunder silt ner till 0,7, därunder lera ner till 1,4 (botten). Silt och lera varvar varandra något. Fynd av rödgods. Prov: MK i botten av schaktet, samt en profilserie i djupschaktet.	-	Ja	Ja	50
24	5	3	0,25	0,3	Lera	Humös lera ner till 0,25, därunder beige silt med inslag av lera. Fynd av eldslagningsflinta på 0,15-0,20 dj i matjord. Även taktegel och glas på samma nivå. Prov: MK i botten av schaktet.	-	Ja	Ja	49
25	4	3	0,3	0,35	Lera	Humös lera ner till 0,25, därunder beige silt med inslag av lera. Fynd av glas och slagg, samt tegel med ABB-stämpel i ploglagret. Prov: MK i botten av schaktet.	-	Ja	Ja	50
26	5	2,5	0,3	0,3	Lera	Humös lera ner till 0,25, därunder beige silt. Blöt och tung lera, skivar sig. Fyndtomt. Prov: MK i botten av schaktet.	-	-	Ja	53
27	5	2	0,3	1,2	Lera	Djupschakt. Humös lera ner till 0,25, silt med inslag av lera ner till 0,75, därefter lera i brunt och blått (söt- och saltvatten?) ner till 1,10 där berggrund och stråk av sand framkommer på botten av djupschakt. Fynd- och stentomt. Prov: MK i botten av schaktet, samt en profilserie i djupschaktet.	-	-	Ja	49

Bilaga 2 - Fyndlista

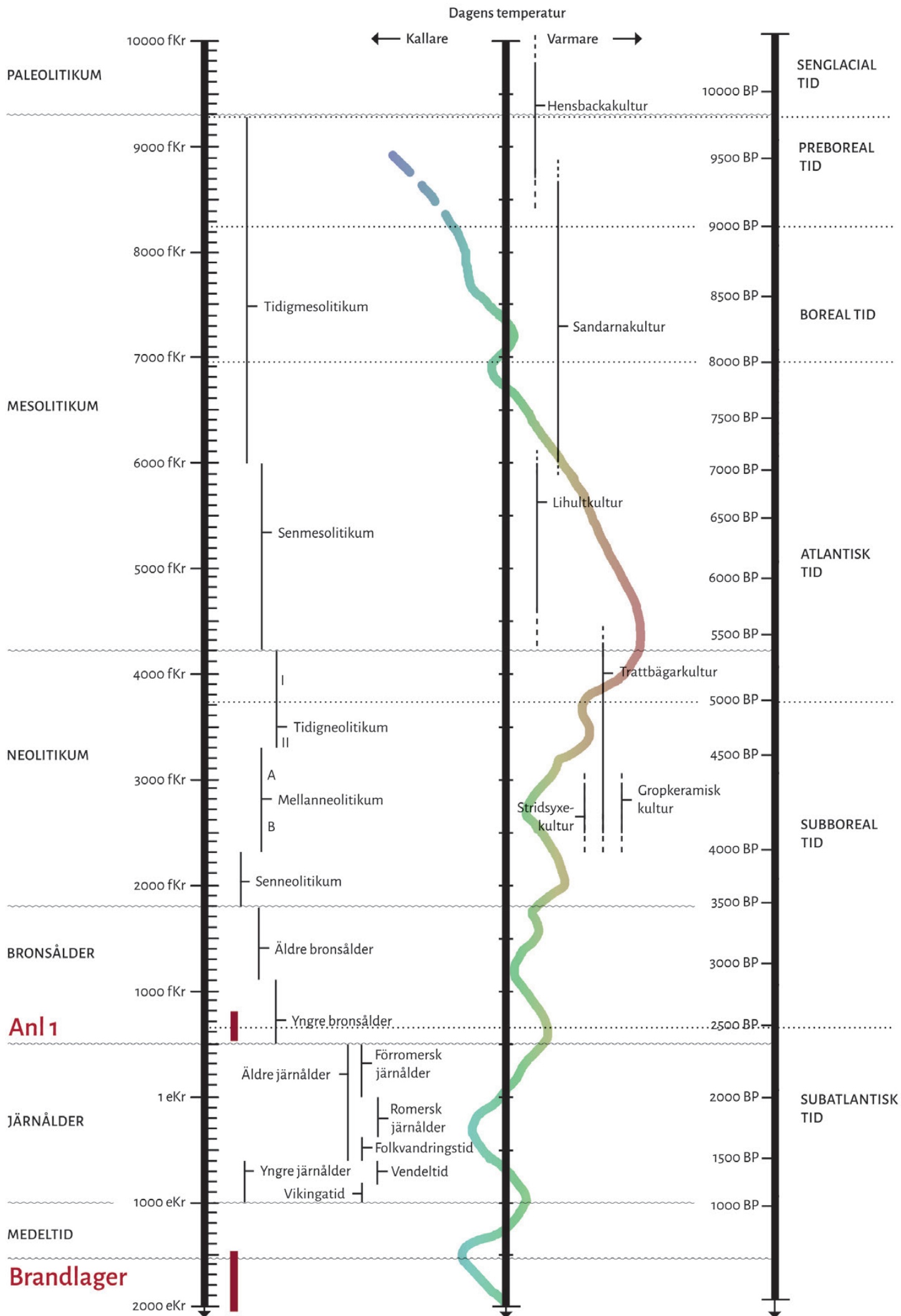
Fyndlista. Fastighet Anundstorp 1:4, L1964:8063, Vänersnäs socken, Vänersborg kommun, Västra Götalands län. Projekt nr 24141, förundersökning.													
Fynd nr	Material	Sakord / Typ	Schakt / Anl	Lager	Antal	Vikt (g)	Kommentar	Konserverad (ja/nej)	Fyndstatus	Svallad (ja/nej)	Patinerad (ja/nej)	Fragmenteringsgrad	Färg
1	Lera	Kritpipa	S1	Ploglager	1	0,8	Mynningsbit av huvud med enkel dekor under mynningen.	-	ej tillvaragen	-	-	-	-
2	Fajans	Fat	S1	Ploglager	1	2,4	Glaserad yta med sprickor.	-	ej tillvaragen	-	-	skärva	vit
3	Diabas	Naturlig	S4	Ploglager	1	278	Naturlig, intagen som potentiell yxämne. Plogmärken.	-	ej tillvaragen	-	-	-	-
4	Slagg	Slagg	S4	Ploglager	1	3,7	Förglasad. Koboltfärgad.	nej	ej tillvaragen	-	-	-	blågrön
5	Skiffer	Naturlig	S10	Ploglager	1	269	Naturlig, intagen som potentiell yxämne.	-	ej tillvaragen	-	-	-	-
6	Gnejs?	Naturlig	S10	Ploglager	1	292,5	Naturlig, intagen som potentiell yxämne.	-	ej tillvaragen	-	-	-	-
7	Kvarts	Naturlig	S10	Ploglager	1	2		-	ej tillvaragen	-	-	-	-
8	Sandsten	Naturlig	S12	Ploglager	1	518	Tagits in som knacksten, men är naturlig. Inga tydliga knackytor. Halverad rullsten.	-	ej tillvaragen	-	-	-	-
9	Sandsten	Naturlig	S12	Ploglager	1	103	Tagits in som avslag, är naturlig.	-	ej tillvaragen	-	-	-	-
10	Fajans / flintgods?	Fat	S12	Ploglager	2	0,36	Glasering, mynningsbit med vågig form.	-	ej tillvaragen	-	-	skärva	-
11	Diabas	Avslag	S12	Ploglager	1	26	Tydligt avslag, ovittrad.	-	ej tillvaragen	-	-	-	-
12	Ben	Ben	S13	Ploglager	1	0,14	Svårbestämt bränt ben, ej kritpipa.	-	ej tillvaragen	-	-	-	-
13	Porslin	Fat/Kopp	S13	Ploglager	1	0,44	Vit ena sidan, mörkblå med ruttmönster andra sida.	-	ej tillvaragen	-	-	skärva	blå/vit
14	Bergart	Naturlig	S13	Ploglager	1	203	Grå med inslag av svarta större mineral korn, magmatisk bergart?	-	ej tillvaragen	-	-	-	-
15	Diabas	Avslag	S13	Ploglager	1	113	Möjligt avslag, men hårt vittrad yta gör bedömningen något osäker. Plogmärken.	-	ej tillvaragen	-	-	-	-
16	Flinta	Övrigt slagen	S18	Undergrund	1	0,16	Bränd flinta, hittad intill kolkoncentration.	-	ej tillvaragen	nej	ja	-	vit
17	Lera	Kritpipa	S20	Ploglager	1	2	Skaft av kritpipa.	-	ej tillvaragen	-	-	-	-
18	Röd gods	Fat	S20	Ploglager	1	13,7	Med glasering på insidan.	-	ej tillvaragen	-	-	skärva	röd/vit
19	Kvarts	Naturlig	S20	Ploglager	1	0,4	Krossad kvarts, troligen naturlig.	-	ej tillvaragen	-	-	-	-
20	Flintgods / fajans?	Fat	S20	Ploglager	3	7	En bottenbit av tallrik.	-	ej tillvaragen	-	-	skärva	vit
21	Kvarts	Naturlig	S21	Ploglager	2	1,37	Krossad kvarts, troligen naturlig.	-	ej tillvaragen	-	-	-	-

Bilaga 2 - Fyndlista

Fynd nr	Material	Sakord/Typ	Schakt / Anl	Lager	Antal	Vikt (g)	Kommentar	Konserverad (ja/nej)	Fyndstatus	Svallad (ja/nej)	Patinerad (ja/nej)	Fragmen-teringsgrad	Färg
22	Rödgoods	Fat	S23	Ploglager	1	2	Hittad i profil i diupschakt 2, högt uppe i matjord. Bra exempel på keramik som framkom i matjorden. Glaserad på båda sidor.	-	ej tillvararagen	-	-	skärva	röd
23	Porslin	Fat/kopp	S24	Ploglager	1	0,5	Med svart dekor.	-	ej tillvararagen	-	-	skärva	vit/svart
24	Kvarts	Avslag	S24	Ploglager	1	2,5	Sannolikt avslag.	-	ej tillvararagen	-	-	-	-
25	Flinta	Eldslagnings-flinta	S24	Ploglager	1	7,9	Skrapform men antagligen flinta man använt tillsammans med eldstål. Inte typiska retuscher för skrapa. Påminner om bössflinta, men för stor och rektangulär.	-	ej tillvararagen	nej	nej	-	-
26	Slagg	Slagg	S25	Ploglager	2	69,9	Järnslag.	nej	ej tillvararagen	-	-	-	-
27	Glas	Dryckesglas	S25	Ploglager	1	32,6	Lila färgad fot till dryckesglas.	-	ej tillvararagen	-	-	skärva	lila
28	Diabas	Naturlig	S25	Ploglager	1	384	Intagen som slipsten, men är naturlig. Många plogmärken.	-	ej tillvararagen	-	-	-	-
29	Sten / metall / skiffer / glas / keramik	Diverse	lösfynd	-	15	209	Blandpåse med recenta lösfynd samt naturliga stenar. 2 orstenar, 4 kvarts, 4 alunskiffer, 1 spik, 3 glas, 1 bit gammal dräneringsrör. Kan användas som referens för det mesta material som kom upp i Anundstorp.	-	ej tillvararagen	-	-	-	-

Bilaga 3 - Anläggningar

Anl nr	Hemvist	Typ	Djup u my (m)	Beskrivning	Undersöknings-status
1	S12	Härd	0,35	Oval, oregelbunden kolkoncentration, 1,25 m lång x 0,5 m bred (V-O). Framträder tydligt mot undergrund av ljus siltig lera. Inga skärviga eller skörbrända stenar. Inga fynd. Kolprov taget centralt, dateras till förromersk järnålder.	Ej undersökt

**Vänersnäs L1964:8063, Vänersborgs kommun,
Västra Götalands län**
**Avgränsande arkeologisk förundersökning av sten-
åldersboplatz samt härd från romersk järnålder**

Kulturlandskapet har genomfört en avgränsande arkeologisk förundersökning av boplatzen L1964:8063 i syfte att fastställa fornlämningens utbredning. Vid förundersökningen framkom sparsamt med fynd. Förhistoriskt material i form av avslag i kvarts och diabas, en eld-slagningsflinta, samt historiskt material i form av fajans/flintgods, rödgods, kritpipa och slagg identifieras inom boplatzen. En härd intill impedimentet dateras till förromersk järnålder. Ett troligt brandlager inom förundersökningsområdets norra del dateras till 15–1600-tal. Tidigare har brukande av åkermarken genererat litiskt material i form av väneryxor, skafthålsyxor och flintavslag. En markkemisk analys av boplatzen indikerar att det finns en kulturpåverkad strandfas på 0,8 meters djup, vilket enligt markanalys kan ha uppstått mellan 8000 f Kr och 7750 f Kr.

www.kulturland.se